

Vuosikokous - huolena julkishallinnon päättäjien joustamattomuus

Suomen Leipuriliiton 122. vuosikokous ja kesäpäivät eli Leipuripäivät järjestettiin noin 375 osallistujan voimin elokuussa Vaasassa, jonne leipurikunta kokoontui viettämään viikonloppua yhdessä yhteistyökumppaniensa kanssa. Perjantai aloitettiin perinteiseen tapaan Ravintoraisio Oy:n golf -kilpailulla ja iltaa jatkettiin Valio Oy:n juustobuffetilla. Lauantaiaamuna järjestettiin liiton virallinen vuosikokous, ja päivää jatkettiin leipomoalan tavarantoimittajien ammatillisella näyttelyllä. Lisäksi lauantain ohjelmaan kuuluivat perinteinen Fazer Myllyn järjestämä lastenretki sekä Condite Oy:n musiikkituokio, ja lauantai päättyi juhlaillalliseen.

Oli ilo nähdä leipomoalan toimijat kahden koronavuoden jälkeen viettämässä isolla joukolla yhteistä viikonloppua Vaasassa. Jokainen tietää, että haasteelliset ajat eivät ole toimialalla koronarajoitusten poistuttua vähentyneet, pikemminkin päinvastoin. Vallitseva talous- ja maailmantilanne huomioiden oli hienoa, että Leipuripäiville saapui henkilöitä 64:stä eri leipomo- ja konditoria-alan yrityksestä, niin lapsia, nuoria, keski-ikäisiä kuin myös heitä vanhempia, siis varsinaisia aikuisia.

Leipomotoimialan yhteisöllisyys ja pitkät perinteet ovat olleet leipomo- ja konditoriarittäjien vahvuus vuosikymmenien ajan. Se on varmasti myös yksi suurimmista syistä siihen, että vuonna 1900 perustettu liitto jatkaa edelleen toimintaansa ja Vaasassa järjestettiin siis jo 122. vuosikokous*.

Liiton vuosikokouksessa Leipuriliiton puheenjohtaja **Kari Meltovaara** toi vuosikokouspuheessaan (ks. jäljempänä s.12-13) esille, miten Venäjän hyökkäyssodan seurauksena ”*lähes kaikkien tuotantopanosten hinnat ovat nousseet samanaikaisesti ja erittäin voimakkaasti*”. Erityisenä ongelmana Meltovaara nosti esille julkishallinnon eli kuntien ja valtion laitosten toiminnan ja näiden haluttomuuden toimittamisten avaamiseen.

Liiton puheenjohtajan näkemykseen on helppo yhtyä. Julkishallinnon toimintaan ja heidän laatimiin sopimusehtoihin täytyy saada muutos tavalla tai toisella. Tiedossa on, että erityisesti pienet ja keskisuuret leipomot ja konditoriat ovat puristuksissa suurten toimijoiden keskellä. Leipomoalan raaka-ainetoimittajat, esimerkiksi myllyt, irtisanoivat keväällä 2022 sopimukset kesken sopimuskauden. Mutta ostajapuoli, kuten erityisesti yksittäisten kuntien ja valtion laitosten virkamiehet, ovat ilmoittaneet pitäytyvänsä voimassa oleviin sopimuksiin ja että he eivät edes suostu neuvottelemaan muutoksista. Tilanne on yksittäisten yritysten kannalta täysin kohtuuton.

On kestävämpiä, että virkakoneisto laatii ensin *Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain* perusteella kohtuuttomia sopimusehtoja. Ja sen jälkeen yksittäiset virkamiehet vetoavat näihin sopimusehtoihin ja ilmoittavat, kuten eräsäkin tapauksessa, että sopimuksemme mukaan ”*hintoja voidaan muuttaa aikaisintaan 1.1.2024 ja muutosehdotus tulee tehdä 4*

kuukautta ennen” vuodenvaihdetta.

Monilla paikkakunnilla neuvottelut ja muutokset julkishallinnon toimijoiden kanssa ovat onnistuneet, kun taas tietyillä paikkakunnilla virkamiehet pitäytyvät tiukasti kiinni laatimissaan sopimuksissa. Jälleen kerran tulee mieleen vanha sanonta, että ”*säännöt eivät ole kaikille samat*”. Tuo sanonta tulee usein muutoinkin mieleeni, kun yksittäiset yrittäjät ottavat yhteyttä ja kertovat kokemuksistaan julkishallinnon virkamiesten kanssa. Olisi mielenkiintoista toimitussopimukseen liittyen tietää, että ovatko ”säännöt” olleet

kaikenkokoisille yrityksille samanlaiset edes niillä paikkakunnilla, joilla virkamiehet ovat sopimukseen vedoten kieltäytyneet neuvotteluista yksittäisten yritysten kanssa.

Julkishallinnon laatimien toimitussopimusehtojen on tiedetty aina olleen kohtuuttomia ja yksipuolisia, mutta normaalissa markkinatilanteessa yritykset ovat pystyneet jotenkin toimimaan näillä virkakoneiston laatimilla sopimusehdoilla**. Mutta parhaillaan eletään täysin poikkeuksellisessa tilanteessa, jossa muutokset markkinoilla tapahtuvat entistä nopeammin. Positiivista on se, että monilla paikkakunnilla ruokahankinnoista vastaavilla päättäjillä on ollut hankalassa tilanteessa ”pelisilmää”. He ovat ymmärtäneet, että poikkeuksellisessa markkinatilanteessa ei voida toimia entisin ehdoin, vaan myös virkakoneiston pitää pystyä joustamaan. Tämä on mahdollistanut sen, että myös pienet ja keskisuuret leipomot ovat pystyneet jatkamaan tuotteiden toimittamista julkishallinnon kohteisiin. Mutta suomalaisessa virkakoneistossa on aivan liian paljon päättäjiä, joiden pelisilmä on hävinnyt valta-aseman myötä.

Elintarvikemarkkinavaltuutettu antoi 11.8.2022 kaksi suositusta***, joiden tavoitteena on edistää elintarvikeketjun kustannuskriisin ratkaisemista ja parantaa sen kannattavuustilannetta. Toivottavasti tämänkaltaiset suositukset lisäävät myös virkakoneiston yksittäisten virkamiesten ymmärrystä ja joustavuutta.

Mika Väyrynen

*Myös muissa pohjoismaissa Leipuriliitot ovat pitkäikäisiä. Tanskan Leipuriliitto on 126-vuotias, Norjan 124-vuotias ja Ruotsin muutaman kuukauden Suomen Leipuriliittoa nuorempi, kuitenkin myös 122-vuotias.

** Leipuri-lehden pääkirjoituksessa 7/2018 ”Julkiset hankinnat – Julkista teatteria” totesin muun muassa: ”*Erään suuren kaupungin tarjouspyynnössä edellytetään, että tuotteita tarjoavan leipomon tulee antaa tuotteilleen nyt syksyllä 2018 kiinteät hinnat, jotka ovat voimassa tammikuun 2020 loppuun asti. Hintojen tulee siis olla kiinteät riippumatta siitä, mitä esimerkiksi raaka-aineiden ja/tai energian hinnalle tuona aikana tapahtuu*”.

*** Suositus elintarvikeketjun sopimuskäytäntöjen tarkentamiseksi ja Suositus toimenpiteistä elintarvikeketjun kannattavuustilanteen parantamiseksi (ks. jäljempänä s.43)